

Rapport Nr. 0397

Nota

Landschappelijke boor-, proefputten- en
proefsleuvenonderzoek

Diest, Verversgracht
Programma van Maatregelen

Inhoud

1	Administratieve gegevens	1
2	Gemotiveerd advies	2
2.1	Aanleiding vooronderzoek.....	2
2.2	Resultaten vooronderzoek zonder en met ingreep in de bodem.....	2
2.3	Kennisvermeerderingspotentieel en aanbevelingen.....	5

1 Administratieve gegevens

Projectcode J. Verrijckt		2020-1048
Projectcode Onroerend Erfgoed		2020G243
Locatie	Provincie	Vlaams-Brabant
	Gemeente	Diest
	Straat	Verversgracht
Kadastrale gegevens	Gemeente	Diest
	Afdeling	1 ^e afdeling
	Sectie	Sectie A
	Percelen	1118w (partieel)
Coördinaten	Noordoost	X: 198.050,85 Y: 186.732,75
	Noordwest	X: 197.903,6 Y: 186.708,04
	Zuid	X: 197.989,92 Y: 186.609,36
Oppervlakte plangebied		Ca. 10.478 m²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 10.478 m²
Erkend Archeoloog		2015/00053 Jeroen Verrijckt

2 Gemotiveerd advies

2.1 Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het vooronderzoek met ingreep in de bodem kadert in de uitvoering van het programma van maatregelen zoals opgemaakt in de archeologienota DEVILLE et al. 2019 met ID 13.538 en projectcode 2019F144. Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de geplande nieuwbouw van het AZ Diest. De vooronderzoeken maken onderdeel uit van het archeologisch vooronderzoek in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014.

Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

2.2 Resultaten vooronderzoek zonder en met ingreep in de bodem

- Bureauonderzoek

Het plangebied is gelegen aan de Verversgracht, centrum Diest. Het bevindt zich zo'n 330 m ten zuiden van de Demer en net ten noorden van de Oude Demer. Het gebied ligt quasi vervalst tussen twee meandertakken van de Oude Demer.

In de ondergrond is de formatie van Diest terug te vinden, een groen tot bruin, heterogeen zand. Het wordt gekenmerkt door de schuine gelaagdheid, meerdere grindlagen, ijzerzandsteenbanken, glauconiet en kleirijke en micarrijke horizonten. De tertiaire afzettingen worden bedekt door respectievelijke fluviatiele en eolische afzettingen uit het Laat-Pleistoceen en op hun beurt door fluviatiele afzettingen uit het Laat-Weichseliaan of Holoceen. De eerste twee kunnen mogelijk ontbreken. De bodemkaart geeft een bebouwde zone weer, maar droge tot matig natte leembodems zonder profiel of sterk gleyige kleibodems met reductiehorizont zonder profiel kunnen verwacht worden.

De eerste vermelding van Diest gaat terug tot 837 of 877 waarbij *Dioſte* als hoofdplaats van de *pagus Diſtenis* wordt omschreven. Echter begint de geschiedenis van Diest reeds vroeger wanneer de heilige Remigius er in de 6^e eeuw een kerkje zou hebben opgericht. Toponymisch zou Diest afkomstig zijn van het indogermaanse *dheus*, wat goddelijk of heilig zou betekenen. Het achtervoegsel *-ſt* verwijst dan naar nederzetting.

De Demer wordt voor het eerst vermeld in het begin van de 10^e eeuw als *Tamera* of *Temera*, wat zwart of donkerkleurig water kan betekenen. De 10^e eeuwse nederzetting bevond zich op de noordwestelijke helling van de Warande, een ideale verdedigingslocatie voor de heren van Diest. In de 12^e eeuw groeide Diest verder uit. De nederzetting strekte zich uit van de linker Demeroever over de flank van de Allerheiligenberg tot op de markt. Vandaar liep het via de Cabaratstraat naar de huidige lakenhalle tot opnieuw aan de Demer. Nieuwe wijken werden bebouwd waarbij de Verversgracht, een kunstmatige Demerarm, een grens vormde. De oude stadskern moet vermoedelijk zijn omgeven door primitieve (aarden?) wallen, pallisades en poorten.

In de 13^e eeuw breidden de wijken uit wanneer de Minderbroeders zich tussen 1228-1230 vestigden ter hoogte van de Refugiestraat. De nieuwe wijk werd aangeduid als *Nieuwland* of *Nuland*, tevens

verwijzend naar het natte karakter van dit gebied. In 1299 ontving Diest haar stadsrechten. Aanvankelijk bezaten de wijken hun eigen verdedigingssysteem tot in 1365 een eerste uniform systeem werd gebouwd bestaande uit aarden wallen met grachten, acht stadspoorten en een dertigtal verdedigingstorens. Het plangebied bevond zich binnen deze eerste 14^e eeuwse uitbreiding.

De bloeiperiode situeerde zich in de 14^e- 15^e eeuw als gevolg van de druk bezochte landbouw-, graan- en veemarkt, en nog meer door de lakennijverheid. In 1499 kwam de stad, door ruil, in handen van het huis van Nassau tot 1795. Door de ligging bij de Demer, op de grens van het hertogdom Brabant en het prinsbisdom Luik werd de stad vaak belegerd, geplunderd en verwoest vanaf de 15^e eeuw. Na de Belgische onafhankelijkheid werd de stad, tussen 1837 en 1853 voorzien van nieuwe versterkingen gericht tegen een mogelijke Hollandse inval.

De oudste afbeelding van Diest dateert uit 1606, maar vertegenwoordigt mogelijk een oudere situatie. Daarin staat het plangebied als onbebouwd weergegeven en lijkt het terrein braakliggend of in gebruik als landbouwgrond. Ook op de kaart van Lewis uit 1669 is het plangebied onbebouwd en wordt in de archeologienota melding gemaakt van een nat, moerassig gebied. De situatie verandert pas licht wanneer op het einde van de 18^e eeuw bebouwing is te zien in het uiterste noordwesten van het plangebied. De rest van het terrein wordt op de Ferrariskaart weergegeven als inderdaad nat, moerassig gebied.

De situatie verandert pas drastig wanneer de luchtfoto van 1979-1990 wordt bekeken. Daar lijkt het terrein te zijn afgegraven. Op de luchtfoto van 2000-2003 bevinden er zich een hal, parking en stockage op het terrein. Op de luchtfoto van 2008-2011 is het terrein opnieuw braakliggend. Tussen 2013 en 2017 werden werken op het terrein uitgevoerd.

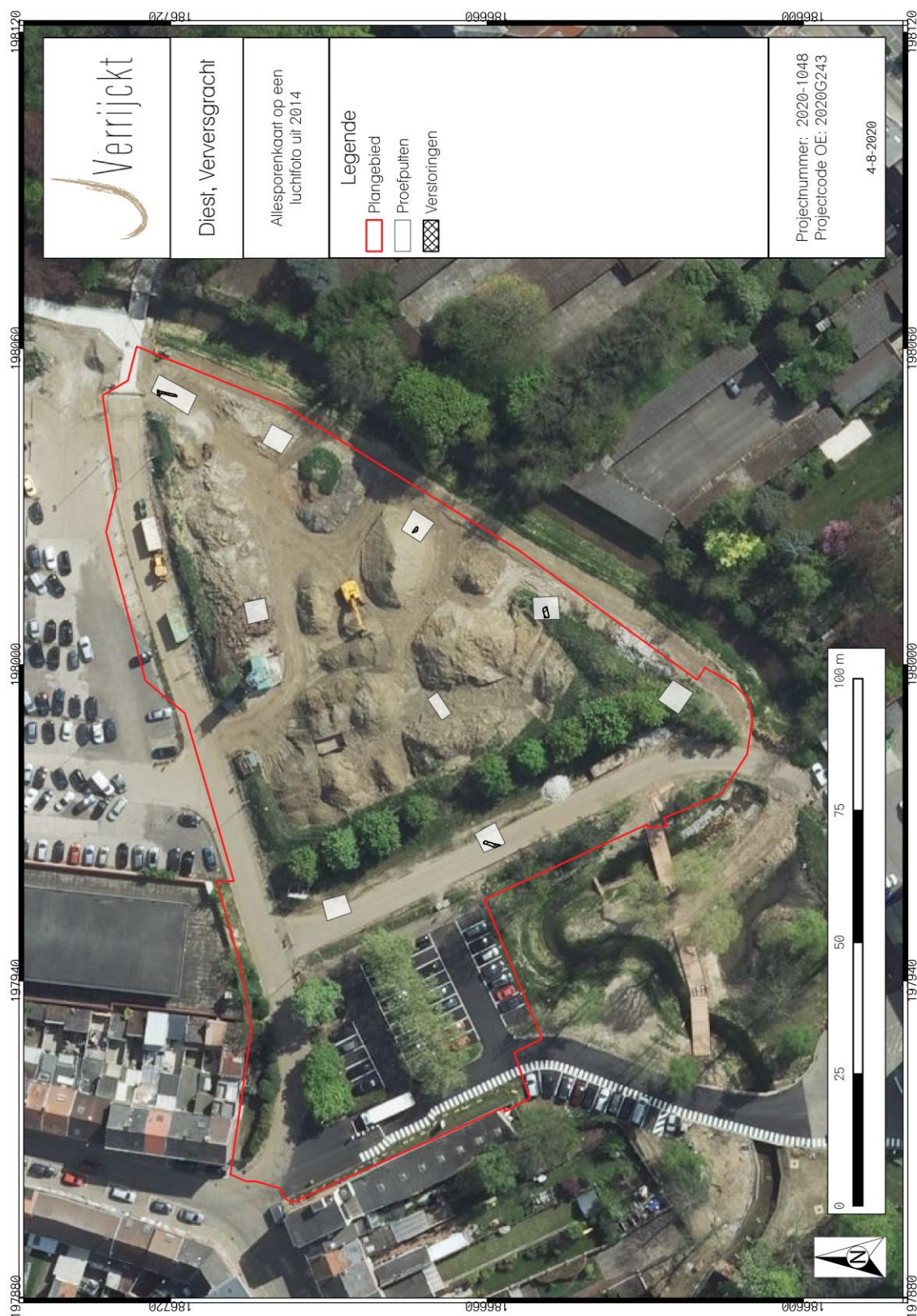
Er werd te weinig informatie verzameld over het al dan niet aanwezig zijn van een archeologische site. Er zijn genoeg meldingen uit de CAI bekend en het plangebied dat zich situeert binnen de eerste stadsuitbreiding doet vermoeden dat sporen vanaf de late middeleeuwen wel kunnen worden aangetroffen. Oudere sporen kunnen echter niet worden uitgesloten.

Er werd geadviseerd om over te gaan op vervolgonderzoek in de vorm van een landschappelijk booronderzoek. Op basis daarvan zal of een verkennend booronderzoek of proefputten- en proefsleuvenonderzoek moeten uitgevoerd worden.

Landschappelijk bodem- en proefsleuvenonderzoek

Landschappelijke boringen die werden uitgevoerd stuitten op elke locatie in bouwpuin. Dit bouwpuin werd aangetroffen tijdens het proefputtenonderzoek. Verstoringen van 1 à 2 m-mv werden geattesteerd. In de verstoringen werd bouwpuin, maar ook recent metaal, plastic en beton aangetroffen. Daaronder werden de fluviatiele afzettingen uit het Quartair en Tertiair aangetroffen. De natte situatie werd eveneens weergegeven op historisch kaartenmateriaal vanaf de 17e eeuw. Vermoedelijk geven ze ook de laatmiddeleeuwse situatie weer waarbij het plangebied, gezien het moerassige karakter nooit is bebouwd of intensief gebruikt geweest.

Er werden geen nederzettingssporen of sporen te relateren aan funeraire of ambachtelijke activiteiten aangetroffen. Noch werden er vondsten aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een site binnen het plangebied.

Figuur 1: Synthesepan

2.3 Kennisvermeerderingspotentieel en aanbevelingen

Op basis van het bureauonderzoek kon de aan- of afwezigheid van archeologische resten niet gestaafd worden. Er werd gezien de nabijgelegen meldingen toch enigszins archeologie verwacht. Landschappelijke boringen die werden uitgevoerd stuitten op elke locatie in bouwpuin. Dit bouwpuin werd aangetroffen tijdens het proefputtenonderzoek. Verstoringen van 1 à 2 m-mv werden geattesteerd. In de verstoringen werd bouwpuin, maar ook recent metaal, plastic en beton aangetroffen. Daaronder werden de fluviatiele afzettingen uit het Quartair en Tertiair aangetroffen. De natte situatie werd eveneens weergegeven op historisch kaartenmateriaal vanaf de 17e eeuw. Vermoedelijk geven ze ook de laatmiddeleeuwse situatie weer waarbij het plangebied, gezien het moerassige karakter nooit is bebouwd of intensief gebruikt geweest.

Er werden geen nederzettingssporen of sporen te relateren aan funeraire of ambachtelijke activiteiten aangetroffen. Noch werden er vondsten aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een site binnen het plangebied.

Hierdoor kan geconcludeerd worden dat er binnen de contouren van het plangebied geen archeologische site aanwezig is. Aangezien er geen archeologische site aanwezig is, is er geen verder archeologisch onderzoek noodzakelijk. Een programma van maatregelen werd hierdoor niet opgemaakt.

Er wordt een advies gegeven om het terrein vrij te geven.

De resultaten van het uitgevoerde vooronderzoek binnen deze nota bleken voldoende om het ontbreken van potentieel op kennisvermeerderingen bij verder archeologisch onderzoek te staven. Volgens artikel 5.2. van de Code van Goede Praktijk is verder vooronderzoek dan ook niet aangewezen. De archeologienota kan, conform de Code van Goede Praktijk, als volledig beschouwd worden.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

3 Lijst met figuren

Figuur 1: Syntheseplan	4
------------------------------	---